

Zbornik sudske prakse

PRESUDA SUDA (sedmo vijeće)

27. veljače 2014.*

„Zahtjev za prethodnu odluku – Pravo društava – Preporuka 2003/361/EZ – Definicija mikro, malih i srednjih poduzetnika – Vrste poduzetnika koje se uzimaju u obzir za izračun broja zaposlenika i financijskih iznosa – Povezana društva – Pojam „skupine fizičkih osoba koje djeluju zajedno““

U predmetu C-110/13,

povodom zahtjeva za prethodnu odluku na temelju članka 267. UFEU-a, koji je uputio Bundesfinanzhof (Njemačka), odlukom od 20. prosinca 2012., koju je Sud zaprimio 7. ožujka 2013., u postupku

HaTeFo GmbH

protiv

Finanzamt Haldensleben,

SUD (sedmo vijeće),

u sastavu: J. L. da Cruz Vilaça, predsjednik vijeća, J.-C. Bonichot (izvjestitelj) i A. Arabadjiev, suci,

nezavisni odvjetnik: M. Wathelet,

tajnik: A. Calot Escobar,

uzimajući u obzir pisani postupak,

uzimajući u obzir očitovanja koja su podnijeli:

— za talijansku vladu, G. Palmieri, u svojstvu agenta, uz asistenciju M. Santora, *avvocato dello Stato*,

— za Europsku komisiju, R. Sauer i T. Maxian Rusche, u svojstvu agenata,

odlučivši, nakon što je saslušao nezavisnog odvjetnika, da u predmetu odluči bez njegovog mišljenja,

donosi sljedeću

Presudu

- 1 Zahtjev za prethodnu odluku odnosi se na tumačenje članka 3. stavka 3. četvrtog podstavka Priloga Preporuci Komisije 2003/361/EZ od 6. svibnja 2003. o definiciji mikro, malih i srednjih poduzetnika (SL L 124, str. 36., u daljnjem tekstu: Preporuka o MSP-u).

* Jezik postupka: njemački.

- 2 Zahtjev je upućen u okviru spora između HaTeFoa GmbH (u daljnjem tekstu: HaTeFo) i Finanzamt Haldenslebena glede izračuna iznosa subvencije za ulaganja.

Pravni okvir

Pravo Unije

- 3 U uvodnoj izjavi 9. Preporuke o MSP-u navodi se:

„Kako bi se bolje uvidjela gospodarska stvarnost [mikro, malih i srednjih poduzetnika (MSP)] i iz te kvalifikacije isključila skupina poduzetnika čija gospodarska moć nadilazi onu MSP-a, valja razlikovati različite vrste poduzetnika, s obzirom na to jesu li oni samostalni, drže li udjele koji ne uključuju vladajući položaj (partnerski poduzetnici) ili jesu li povezani s drugim poduzetnicima. [...]“ [neslužbeni prijevod]

- 4 Uvodna izjava 11. te preporuke glasi kako slijedi:

„Radi pojednostavljenja osobito za države članice i poduzetnike, za određivanje povezanih poduzetnika valja koristiti, u mjeri u kojoj su primjenjive za svrhe ove preporuke, pretpostavke iz članka 1. [sedme] Direktive Vijeća 83/349/EEZ od 13. lipnja 1983. na temelju članka 54. stavka 3. točke (g) Ugovora o konsolidiranim financijskim izvještajima [(SL L 193, str. 1.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 17., svezak 1., str. 45.)], kako je zadnje izmijenjena Direktivom 2001/65/EZ Europskog parlamenta i Vijeća [od 27. rujna 2001. (SL L 283, str. 28.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 17., svezak 2., str. 27.)]. [...]“ [neslužbeni prijevod]

- 5 Uvodna izjava 12. te preporuke određuje:

„Potrebno je, u nekim slučajevima, također uzeti u obzir postojeće odnose između poduzetnika preko fizičkih osoba kako bi se osiguralo da samo oni poduzetnici kojima su doista potrebne povlastice koje za MSP proizlaze iz različitih pravila ili mjerila u njihovu korist doista i imaju koristi od njih. Kako bi se strogo ograničilo ispitivanje tih situacija, valja suziti uzimanje u obzir tih odnosa na slučajeve društava koja obavljaju djelatnost na istom relevantnom tržištu ili na susjednim tržištima pozivajući se, kad je potrebno, na Komisijinu definiciju predmetnog tržišta u Obavijesti Komisije o utvrđivanju mjerodavnog tržišta za potrebe prava tržišnog natjecanja Zajednice [(SL 1997, C 372, str. 5.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 8., svezak 3., str. 18.)].“ [neslužbeni prijevod]

- 6 Članak 3. iste preporuke određuje:

„Ova preporuka zamjenjuje Preporuku 96/280/EZ [Komisije od 3. travnja 1996. o definiciji malih i srednjih poduzetnika (SL L 107, str. 4.)], računajući od 1. siječnja 2005.“ [neslužbeni prijevod]

- 7 Članak 1. Priloga Preporuci o MSP-u glasi kako slijedi:

„Poduzetnik je svaki subjekt koji obavlja gospodarsku djelatnost bez obzira na pravni oblik. [...]“ [neslužbeni prijevod]

- 8 Članak 3. Priloga Preporuci o MSP-u odnosi se na vrste poduzetnika koji se uzimaju u obzir za izračun broja zaposlenika i financijskih iznosa kako bi se omogućilo određivanje različitih kategorija poduzetnika određenih u članku 2. te preporuke.

9 Članak 3. stavak 1. tog priloga glasi kako slijedi:

„Samostalni poduzetnik’ je svaki poduzetnik koji se ne smatra partnerskim poduzetnikom u smislu stavka 2. ili povezanim poduzetnikom u smislu stavka 3.“ [neslužbeni prijevod]

10 Članak 3. stavak 3. istog priloga glasi kako slijedi:

„Povezani poduzetnici su poduzetnici između kojih postoji neki od sljedećih odnosa:

- (a) jedan poduzetnik ima većinu glasačkih prava dioničara ili članova u drugom poduzetniku;
- (b) jedan poduzetnik ima pravo imenovati ili smijeniti većinu članova upravnog, upravljačkog ili nadzornog tijela u drugom poduzetniku;
- (c) jedan poduzetnik ima pravo ostvarivati vladajući utjecaj na drugog poduzetnika prema ugovoru sklopljenome s tim poduzetnikom ili prema odredbi njegovog statuta;
- (d) jedan poduzetnik koji je dioničar ili član u drugom poduzetniku sâm kontrolira većinu glasačkih prava dioničara ili članova u tom poduzetniku prema sporazumu s drugim dioničarima ili članovima poduzetnika.

Pretpostavlja se da ne postoji vladajući utjecaj ako ulagači navedeni u stavku 2. drugom podstavku nisu izravno ili neizravno uključeni u upravljanje predmetnim poduzetnikom, ne dovodeći u pitanje njihova prava u svojstvu dioničara ili članova.

Poduzetnici između kojih postoji neki od odnosa iz prvog podstavka preko jednog ili više drugih poduzetnika, odnosno bilo kojeg ulagača iz stavka 2. također su povezani.

Poduzetnici između kojih postoji neki od odnosa preko fizičke osobe ili skupine fizičkih osoba koje djeluju zajedno također se smatraju povezanim poduzetnicima ako svoju djelatnost ili dio svoje djelatnosti obavljaju na istom mjerodavnom tržištu ili susjednim tržištima.

Susjednim tržištem smatra se tržište proizvoda ili usluga izravno smješteno uzlazno ili silazno u odnosu na mjerodavno tržište.“ [neslužbeni prijevod]

Njemačko pravo

- 11 Članak 1. stavak 1. Zakona o dodacima na ulaganja za 2005. (*Investitionszulagengesetz* 2005) od 17. ožujka 2004. (*Bundesgesetzblatt* 2004 I, str. 438.) propisuje da porezni obveznici koji vrše određena ulaganja u pet novih saveznih zemalja i u Berlinu (Njemačka) imaju pravo na subvenciju za ulaganja.
- 12 Taj zakon propisuje da je, pod određenim uvjetima, ta subvencija uvećana ako je ulaganja izvršio MSP, u smislu Preporuke o MSP-u.

Glavni postupak i prethodna pitanja

- 13 HaTeFo, osnovan 1999., proizvodi plastične ploče, folije, cijevi i profile. Kapital tog društva drže tri fizičke osobe, A, B, njezin bračni drug, i C, koje imaju 24,8%, 62,8% odnosno 12,4% društvenog udjela. A i C su upravitelji tog društva. Nadalje, A i njegova majka D imaju jednake udjele u društvu X, čiji su upravitelji također A i C.

- 14 Iz zahtjeva za prethodnu odluku proizlazi da je društvo X jamstvom podupiralo HaTeFo u njegovoj početnoj fazi, i ujedno je s njim sklopilo *Geschäftsbesorgungsvertrag* (ugovor o vođenju poslova) prema kojem je sve narudžbe HaTeFoa preuzimalo društvo X, koje bi jedino bilo prisutno na predmetnom tržištu. Taj ugovor o vođenju poslova također je predviđao da zastupnik društva X bude zadužen za tehničko upravljanje HaTeFoa. Nadalje, potonje društvo je na društvo X prenijelo svoje aktivnosti istraživanja i razvoja kao i informatičko upravljanje te se za potrebe svoje djelatnosti koristilo jednim od bankovnih računa društva X.
- 15 Ako ga promatra zasebno, HaTeFo se može smatrati MSP-om. S druge strane, imajući u vidu kako broj zaposlenih tako i godišnji promet društva X, to ne bi bilo primjenjivo ako bi se HaTeFo smatrao povezanim s društvom X.
- 16 Smatrajući da HaTeFo nije MSP zbog svoje povezanosti s društvom X, Finanzamt Haldensleben mu nije odobrio uvećanu subvenciju za 2006., već osnovnu subvenciju predviđenu zakonom o dodacima za ulaganja za 2005.
- 17 Finanzamt Haldensleben je osobito precizirao da nije potrebno u obzir uzeti samo formalne kriterije navedene u Preporuci o MSP-u, nego treba donijeti gospodarsku ocjenu kako bi se odredilo treba li se poduzetnike, iako formalno samostalne, ipak smatrati jedinstvenim gospodarskim subjektom. Prema njemu dva predmetna poduzetnika jesu takav subjekt imajući u vidu postojanje ugovora o vođenju poslova, međusobnu raspodjelu zadataka proizvodnje i prodaje kao i činjenicu da u njima udjele drže i njima upravljaju samo četiri osobe, od kojih su tri usko povezane.
- 18 U prvostupanjskom postupku Finanzgericht je odbio tužbu koju je podnio HaTeFo precizirajući da isključivo formalna primjena kriterija određenih u Preporuci o MSP-u, koji određuju samostalnost poduzetnika, ne smije rezultirati time da se njima manipulira ili da ih se zaobide te da je također potrebno razmotriti druge poslovne odnose između predmetnih poduzetnika, posebice one u pogledu poslovnih odluka, kontakata s dobavljačima i klijentima kao i zajedničke provedbe logistike kako bi se ocijenila ta samostalnost.
- 19 HaTeFo je pred Bundesfinanzhof podnio zahtjev za reviziju odluke Finanzgerichta, u kojem osobito ističe da kriterije navedene u članku 3. Priloga Preporuci o MSP-u, koji omogućuju određenje „povezanih“ poduzetnika u smislu te preporuke, treba smatrati taksativno navedenima.
- 20 Bundesfinanzhof navodi presudu od 18. listopada 1990., Dzodzi (C-297/88 i C-197/89, Zb., str. I-3763.), u prilog svojoj tvrdnji da je Sud nadležan za tumačenje pojma MSP s obzirom na to da je taj pojam korišten u nacionalnom propisu koji upućuje na definiciju predviđenu Preporukom o MSP-u.
- 21 Bundesfinanzhof nadalje ističe da ta preporuka djelomično ponavlja uvjete uspostave konsolidiranih računa predviđenih u članku 1. Direktive 83/349, tako da se poduzetnici koji su na temelju te direktive obvezni imati konsolidirane račune mogu smatrati povezanim u smislu Preporuke o MSP-u. On dodaje da u slučaju da poduzetnik nema konsolidirane račune, kao u glavnom postupku, ipak valja ocijeniti može li se on također smatrati povezanim s drugim poduzetnikom na temelju kriterija navedenih u prilogu toj preporuci.
- 22 Bundesfinanzhof se najprije pita o kriteriju koji se odnosi na „skupinu osoba koje djeluju zajedno“ predviđenom u članku 3. stavku 3. četvrtom podstavku tog priloga. Točnije, pita se je li dovoljno utvrditi postojanje funkcionalne suradnje između tih osoba ili također treba utvrditi da su one usvojile „zajedničko“ djelovanje i da su povezane ugovornim vezama kako bi se odredila ta skupina.
- 23 Bundesfinanzhof se zatim pita može li opća gospodarska ocjena predmetnih društava, u okviru koje se u obzir uzimaju pripadnost članova društva istoj obitelji ili identitet upravitelja, omogućiti zaključak da su ta društva povezana preko skupine osoba koje djeluju zajedno bez obzira na različite vrste odnosa

koji određuju povezana društva navedenih u članku 3. stavku 3. prvom podstavku istog priloga. Naposljetku se pita mora li takva gospodarska ocjena biti ograničena na slučajeve u kojima su te osobe htjele zaobići definiciju MSP-a.

24 U tim okolnostima Bundesfinanzhof je odlučio prekinuti postupak i Sudu postaviti sljedeća prethodna pitanja:

- „1. a) Koje su pretpostavke za utvrđenje da [osobe] djeluju zajedno u smislu članka 3. stavka 3. četvrtog podstavka Priloga [Preporuci o MSP-u]? Je li dovoljno postojanje [jedne] funkcionalne suradnje fizičkih osoba uključenih u dva poduzetnika, bez sporova ili sukoba interesa, [...] ili je potrebno prepoznatljivo zajedničko djelovanje?
- b) Ako se zahtijeva zajedničko djelovanje, proizlazi li ono [...] iz same činjenične suradnje?
2. Ako ne postoji obveza uspostave konsolidiranih računa, je li, kako bi se odlučilo je li poduzetnik povezan s drugim poduzetnikom preko fizičke osobe ili skupine fizičkih osoba koje zajedno djeluju, povrh ocjene ‚odnosa‘ iz članka 3. stavka 3. prvog podstavka Priloga Preporuci o MSP-u, potrebno donijeti opću gospodarsku ocjenu unutar koje treba analizirati aspekte poput vlasničkih odnosa, u ovom slučaju osobito pripadnost držatelja udjela [istoj] obitelji, strukturu udjela i gospodarsku integraciju [kao i] osobito [...] identitet upravitelja i predmetnih poduzetnika?
3. Ako je također u primjeni Preporuke o MSP-u, moguća opća gospodarska ocjena koja ide povrh formalnog ispitivanja, pretpostavlja li to namjeru ili barem rizik od zaobilaženja definicije MSP-a?“

O prethodnim pitanjima

- 25 Svojim trima pitanjima, koja valja ispitati zajedno, sud koji je uputio zahtjev u biti pita treba li članak 3. stavak 3. četvrti podstavak Priloga Preporuci o MSP-u tumačiti u smislu da samo poduzetnike između kojih postoji neki od odnosa iz članka 3. stavka 3. prvog podstavka preko jedne ili više fizičkih osoba koje djeluju zajedno treba smatrati „povezanima“ u smislu tog članka ili postojanje te povezanosti također može proizlaziti iz opće gospodarske analize prilikom koje se osobito provjerava namjera tih osoba da izbjegnu definiciju MSP-a. Sud koji je uputio zahtjev također u bitnome traži da se preciziraju uvjeti pod kojima se smatra da fizičke osobe djeluju zajedno u smislu članka 3. stavka 3. četvrtog podstavka Priloga Preporuci o MSP-u i, osobito, moraju li za to biti povezane ugovornim vezama.
- 26 Na temelju članka 1. tog priloga poduzetnik je svaki subjekt koji obavlja gospodarsku djelatnost bez obzira na pravni oblik.
- 27 Članak 3. stavak 3. istog priloga precizira kriterije koji omogućuju da se odredi jesu li poduzetnici „povezani“ kako bi se utvrdilo predstavljaju li oni MSP.
- 28 Iz teksta istoga članka 3. stavka 3. prvog i drugog podstavka Priloga Preporuci o MSP-u proizlazi da se te odredbe u načelu odnose samo na slučajeve u kojima između poduzetnika postoji neki od odnosa nabrojanih u članku 3. stavku 3. prvom podstavku točki (a) do (d) tog priloga.
- 29 Ipak, ne bi se moglo zaključiti da se formalno nepoštovanje tog uvjeta u svim slučajevima protivi utvrđenju povezanosti predmetnih poduzetnika.
- 30 Preporuku o MSP-u valja tumačiti tako da se u vidu imaju razlozi njezina donošenja (vidjeti, po analogiji, presudu od 29. travnja 2004., Italija/Komisija, C-91/01, Zb., str. I-4355., t. 49.).

- 31 U tom pogledu, iz uvodnih izjava 9. i 12. te preporuke proizlazi da definicija povezanih poduzetnika ima za cilj bolji uvid u gospodarsku stvarnost MSP-a i isključivanje skupina poduzetnika čija gospodarska moć nadilazi onu MSP-a iz te kvalifikacije, kako bi se osiguralo da samo oni poduzetnici kojima su doista potrebne povlastice koje za MSP proizlaze iz različitih pravila ili mjerila u njihovu korist doista i imaju koristi od njih. U tim se uvodnim izjavama također navodi da valja suziti uzimanje u obzir tih odnosa na slučajeve u kojima poduzetnici obavljaju djelatnost na istom relevantnom tržištu ili na susjednim tržištima kako bi se ispitivanje tih odnosa koji između poduzetnika postoje preko fizičkih osoba strogo ograničilo.
- 32 Povlastice koje se dodjeljuju MSP-u najčešće su iznimke od općeg pravila, kao na primjer one u području državnih potpora, zbog čega definiciju MSP-a treba strogo tumačiti.
- 33 U tim okolnostima, kako bi se obuhvatili samo oni poduzetnici koji doista predstavljaju samostalan MSP, valja ispitati strukturu MSP-a koji tvori gospodarsku skupinu čija moć nadilazi onu jednog takvog poduzetnika i paziti da se definicija MSP-a ne zaobilazi iz isključivo formalnih razloga (vidjeti gore navedenu presudu Italija/Komisija, t. 50.).
- 34 Članak 3. stavak 3. četvrti podstavak Priloga Preporuci o MSP-u valja dakle tumačiti u svjetlu tog cilja, tako da poduzetnike koji se formalno ne nalaze u nekom od odnosa na koje se poziva u točki 28. ove presude, ali zbog uloge fizičke osobe ili skupine fizičkih osoba koje djeluju zajedno ipak predstavljaju jedinstven gospodarski subjekt, također treba smatrati povezanim poduzetnicima u smislu te odredbe ako obavljaju djelatnost ili dio svoje djelatnosti na istom tržištu u pitanju ili na susjednim tržištima (vidjeti, po analogiji, gore navedenu presudu Italija/Komisija, t. 51.).
- 35 Nadalje, uvjet prema kojem fizičke osobe djeluju zajedno ispunjen je ako se te osobe usklađuju kako bi izvršavale utjecaj na poslovne odluke predmetnih poduzetnika, tako da se ti poduzetnici ne mogu smatrati gospodarski neovisnima jedan o drugome. Ostvarenje tog uvjeta ovisi o okolnostima predmeta i ne mora nužno ovisiti o postojanju ugovornih odnosa između tih osoba ni o utvrđenju njihove namjere izbjegavanja definicije malog ili srednjeg poduzetnika u smislu te preporuke.
- 36 U pogledu gospodarskih i financijskih odnosa kojima su povezani HaTeFo i društvo X, iz zahtjeva za prethodnu odluku proizlazi da društvo X prodaje svu proizvodnju HaTeFoa, a potonji se ne pojavljuje na tržištu. Zastupnik društva X zadužen je za tehničke aspekte proizvodnje HaTeFoa. On je među ostalim na društvo X prenio svoje informatičko upravljanje kao i nabavu i istraživačku aktivnost. Konačno, on se za potrebe svoje djelatnosti koristi jednim od bankovnih računa društva X.
- 37 Nadalje valja istaknuti da postoji obiteljska veza između A, B i D, koji drže ta dva poduzetnika, te da A i C istodobno njima upravljaju, kao što proizlazi iz zahtjeva za prethodnu odluku. Te su veze takve da tim osobama pružaju mogućnost da se usklade kako bi izvršavale utjecaj na poslovne odluke predmetnih poduzetnika, tako da se ti poduzetnici ne mogu smatrati gospodarski neovisnima jedan o drugome.
- 38 Imajući u vidu prethodno navedeno, čini se da se za dva društva koja se nalaze u situaciji analognoj onoj društava iz glavnog postupka može smatrati da u stvarnosti predstavljaju jedinstven gospodarski subjekt preko fizičke osobe ili skupine fizičkih osoba koje djeluju zajedno, zbog čega ih valja smatrati povezanim poduzetnicima u smislu članka 3. stavka 3. četvrtog podstavka Priloga Preporuci o MSP-u, što je ipak na sudu koji je uputio zahtjev da ocijeni, ostavljajući zainteresiranim mogućnost da dokažu suprotno.
- 39 Iz prethodnih razmatranja proizlazi da na postavljena pitanja valja odgovoriti tako da članak 3. stavak 3. četvrti podstavak Priloga Preporuci o MSP-u treba tumačiti u smislu da se poduzetnici mogu smatrati „povezanima“ u smislu tog članka ako iz analize kako pravnih tako i gospodarskih odnosa kojima su povezani proizlazi da oni predstavljaju jedinstven gospodarski subjekt preko fizičke osobe ili skupine fizičkih osoba koje djeluju zajedno, iako između njih formalno ne postoji neki od odnosa iz

članka 3. stavka 3. prvog podstavka tog priloga. Smatra se da djeluju zajedno u smislu članka 3. stavka 3. četvrtog podstavka tog priloga fizičke osobe koje se usklađuju kako bi izvršile utjecaj na poslovne odluke predmetnih poduzetnika, tako da se ti poduzetnici ne mogu smatrati gospodarski neovisnima jedan o drugome. Ostvarenje tog uvjeta ovisi o okolnostima predmeta i ne mora nužno ovisiti o postojanju ugovornih odnosa između tih osoba ni o utvrđenju njihove namjere izbjegavanja definicije malog ili srednjeg poduzetnika u smislu te preporuke.

Troškovi

- 40 Budući da ovaj postupak ima značaj prethodnog pitanja za stranke glavnog postupka pred sudom koji je uputio zahtjev, na tom je sudu da odluči o troškovima postupka. Troškovi podnošenja očitovanja Sudu, koji nisu troškovi spomenutih stranaka, ne nadoknađuju se.

Slijedom navedenoga, Sud (sedmo vijeće) odlučuje:

Članak 3. stavak 3. četvrti podstavak Priloga Preporuci Komisije 2003/361/EZ od 6. svibnja 2003. o definiciji mikro, malih i srednjih poduzetnika treba tumačiti tako da se poduzetnici mogu smatrati „povezanim” u smislu tog članka ako iz analize kako pravnih tako i gospodarskih odnosa kojima su povezani proizlazi da oni predstavljaju jedinstven gospodarski subjekt preko fizičke osobe ili skupine fizičkih osoba koje djeluju zajedno, iako između njih formalno ne postoji neki od odnosa iz članka 3. stavka 3. prvog podstavka tog priloga.

Smatra se da djeluju zajedno u smislu članka 3. stavka 3. četvrtog podstavka tog priloga fizičke osobe koje se usklađuju kako bi izvršile utjecaj na poslovne odluke predmetnih poduzetnika, tako da se ti poduzetnici ne mogu smatrati gospodarski neovisnima jedan o drugome. Ostvarenje tog uvjeta ovisi o okolnostima predmeta i ne mora nužno ovisiti o postojanju ugovornih odnosa između tih osoba ni o utvrđenju njihove namjere izbjegavanja definicije mikro, malih ili srednjih poduzetnika u smislu te preporuke.

Potpisi